

سردبیر

پناهندگان محیط زیست

و همه چیز خواهان است. از سوی دیگر، کم بودن حساسیت‌های مردم و نیز ناآگاهی آنان از عواقب این نوع تخریب‌ها و صدمات و آسیب‌های ناشی از ویرانی محیط زیست بر حیات انسان‌ها، مزید بر علت شده است.

میان آنچه می‌گوییم و آنچه اتفاق می‌افتد، فاصله‌ها بسیار است. بارها از سوی بلندمرتبه‌ترین مقام کشور بر حفظ محیط زیست و جلوگیری از تخریب آن تأکید شده است، قوانین وضع شده و محیط‌بانان گسیل شده‌اند، اما متأسفانه همچنان دامنه تخریب‌ها در حال افزایش است. جنگل‌ها به ویرانی می‌روند و در دل این زبان‌بسته‌ها بناهایی عظیم ساخته می‌شوند. بیابان‌زایی‌ها افزایش می‌یابند، چاه‌های عمیق در کنار هم ردیف می‌شوند و سفره‌های آب‌های زیرزمینی پایین و پایین‌تر می‌روند و آنگاه خطر خشکسالی همه را شوکه می‌کند.

نهادهای و سازمان‌های اطلاع‌رسانی و فرهنگی می‌توانند به سهم خود از آسیب‌های ناشی از تخریب محیط زیست بکاهند. امروزه این مهم، علاوه بر وظیفه، رسالتی ملی و جهانی محسوب می‌شود. آموزش و پرورش از سازمان‌های تأثیرگذار در حفظ و توسعه محیط زیست به‌شمار می‌رود. آشنا کردن دانش‌آموزان و نونهالان میهن اسلامی با اهمیت حفظ محیط زیست و آموزش راه و رسم نگهداری از آن‌ها، از طریق رسانه‌ها و برنامه‌های درسی و آموزشی و پرورشی (نه فقط کتاب‌های درسی) گامی اساسی در این راستا به‌شمار می‌رود. این برنامه‌ها می‌توانند و باید به‌صورت خودجوش در مدارس کشور جاری و ساری شوند. اگرچه برنامه‌ای جامع نیاز است، اما مهم‌تر از برنامه جامع، داشتن باور به حفظ و نگهداری از محیط زیست است. اگر این باور در مدیران مدارس و معلمان نهادینه شود، انتقال، ترویج و تعمیق آن نزد دانش‌آموزان کار سختی نخواهد بود. می‌توان با راه‌اندازی سفره‌های آموزشی و رفتن به زیر آسمان و دل طبیعت، اهمیت حفظ محیط زیست را در جان‌های پاک دانش‌آموزان عزیز نهادینه کرد. اگرچه گفته می‌شود بیشترین مشکل ما در این زمینه غالباً رعایت نکردن مسائل زیست‌محیطی از سوی بزرگ‌ترهاست، ولی تربیت فرزندان می‌تواند حساسیت و میل به حفظ محیط زیست را در بزرگ‌ترها افزایش دهد. همان‌طور که بچه‌ها عامل مهمی در رعایت قوانین رانندگی از سوی پدران و مادران هستند، این نکته مهم نیز جدا از آن نخواهد بود.

برای رعایت حفظ محیط زیست می‌توان اجزای مادی، نباتی و حیوانی آن را به مهمانی مدرسه و خانه دعوت کرد. یعنی با کاشتن درخت، گل و گیاه و آوردن برخی پرندگان به باغچه مدرسه و منزل، محبت خود و فرزندان را نسبت به آن‌ها افزایش داد.

واژگانی همچون پناهنده سیاسی، پناهنده جنگی، پناهنده غذایی و پناهنده خشکسالی، واژگانی هستند مأنوس و نام‌آشنا که تاکنون جهان بارها با عواقب وخیم آن‌ها روبه‌رو بوده است. مثلاً وقتی عده‌ای در مخالفت با یک رژیم سیاسی، یا بر اثر وقوع جنگ، یا در اثر فقر و خشکسالی، به کشورهای همجوار و غیرهمجوار پناه می‌برند، به ترتیب پناهندگان سیاسی، جنگی، غذایی و محیط زیست نامیده می‌شوند.

امروزه توسعه پایدار را در گرو حفظ محیط زیست و رعایت مسائل زیست‌محیطی می‌دانند، یعنی اگر محیط زیست ما کره زمین، که منبع و منشأ همه مواهب و نعمت‌های الهی است - از آب و هوا تا آنچه در دل زمین از جانب خدای متعال برای استفاده انسان به ارمغان نهاده شده است - به یغما برود، دیگر از حیات خبری نیست. شرط حیات سالم و توسعه پایدار زمانی برقرار است که همه ساکنان این کره خاکی به‌طور سالم و مناسب از آن‌ها بهره بگیرند. همه ما باید در اهمیت حفظ محیط زیست، به یک باور و یک همبستگی جهانی در فکر و عمل برسیم. سازمان‌های جهانی و بین‌المللی مربوط در این باره نقش بسزایی دارند. وضع قوانین، نظارت بر حسن اجرای آن‌ها و نیز گسترش دانش، نگرش و مهارت لازم در اهمیت و چرایی و چگونگی حفظ محیط زیست از همه آلودگی‌ها، از جمله اقدامات مهم آن‌هاست. در این میان، نقش نهادهای و دستگاه‌های تربیتی، به‌ویژه مدارس و خانواده‌ها، بسیار مهم‌تر و متمایز است. اکنون شاهدیم که در برخی مدارس جهان، برای حفظ محیط زیست و رعایت آن، برنامه‌های آموزشی گوناگونی دارند و شهروندان آن کشورها نیز به حفظ محیط زیست دقت و اهتمام فراوانی نشان می‌دهند. شواهد و قرائن نشان می‌دهند که متأسفانه برخی جوامع و ملت‌ها، یا به کلی نسبت به حفظ محیط زیست بی‌فیدند یا توجه بسیار اندکی به آن دارند. یکی از این جوامع را شاید بتوان جامعه ایران نام برد. اگرچه سال‌های اخیر دستگاه‌ها، نهادهای مردم با محیط زیست و موجودات آن قدری آشتی کرده‌اند، اما تا نقطه مطلوب و حتی قابل انتظار راه بسیار است. اینکه به محض دیدن یک سمور یا روباه بلافاصله دست به چوب و چماق و سنگ می‌رود، یا با دیدن درختان کهن و قطور، به جای ذهن‌ها، تبراها تیز می‌شوند، این یعنی قهر و دشمنی با زیستگاه طبیعی بشریت؛ یعنی مبارزه با نعمت‌های الهی.

یکی از دلایل مهم تخریب محیط زیست و استفاده بی‌رویه از آن، علاوه بر نارسایی قوانین، نبودن ضمانت اجرایی در برخورد با تخریب‌کنندگان محیط زیست، به‌ویژه زمین‌خواران، معدن‌خواران، جنگل‌خواران، کوه‌خواران و خلاصه همه چیزخواران